

GÜNCEL GÖĞÜS HASTALIKLARI SERİSİ
UPDATES ON PULMONARY DISEASES

01

TÜTÜN KONTROLÜ

TOBACCO CONTROL

Konuk Editörler | Guest Editors

Doç. Dr. Ayşegül KARALEZLİ, Prof. Dr. Esra UZASLAN

Yayın Kurulu | *Editorial Board*

Editör | *Editor*

Dr. Mehmet KARADAĞ

Editör Yardımcıları | *Associate Editors*

Dr. Savaş ÖZSU

Dr. M. Emin AKKOYUNLU

Dr. M. Şule AKÇAY

Dr. Metin AKGÜN

Dr. Ahmet AKKAYA

Dr. İbrahim AKKURT

Dr. Levent AKYILDIZ

Dr. Füsün ALATAŞ

Dr. Ali Nihat ANNAKKAYA

Dr. Cenk BABAYİĞİT

Dr. Ahmet BAŞOĞLU

Dr. Hasan BAYRAM

Dr. Serdar BERK

Dr. Hayati BİLGİÇ

Dr. Yılmaz BÜLBÜL

Dr. Erkan CEYLAN

Dr. Gökhan ÇELİK

Dr. Erdoğan ÇETİNKAYA

Dr. Aydın ÇİLEDAĞ

Dr. Orhan ÇİLDAĞ

Dr. Necati ÇİTAK

Dr. Çağlar ÇUHADAROĞLU

Dr. Figen DEVECİ

Dr. Levent ELBEYLİ

Dr. Ahmet Emin ERBAYCU

Dr. Fuat EREL

Dr. Mustafa ERELEL

Dr. Sinan ERGİNEL

Dr. Sultan ESER

Dr. Uğur GÖNLÜGÜR

Dr. Ali Mehmet GÖRGÜNER

Dr. Ramazan Oktay GÖZÜ

Dr. İsmail HANTA

Dr. H. Canan HASANOĞLU

Dr. Serap HASTÜRK

Dr. Ahmet Hamdi ILGAZLI

Dr. Recep IŞIK

Dr. Ahmet İLVAN

Dr. Yavuz Selim İNTEPE

Dr. Mehmet KARADAĞ

Dr. Pelin KARADAĞ

Dr. Nurettin KARAOĞLANOĞLU

Dr. Zafer KARTALOĞLU

Dr. Akın KAYA

Dr. Gamze KIRKIL

Dr. Nurhan KÖKSAL

Dr. Leyla MEMİŞ

Dr. Selma METİNTAŞ

Dr. Muzaffer METİNTAŞ

Dr. Muzaffer METİN

Dr. Arzu MİRİCİ

Dr. Mehmet Hamdi MUZ

Dr. Candan ÖĞÜŞ

Dr. Tülay ÖZDEMİR

Dr. Sibel ÖZKURT

Dr. Tefrik ÖZLÜ

Dr. Nihat ÖZYARDIMCI

Dr. Leyla SAĞLAM

Dr. Nihat SAPAN

Dr. İsmail SARAÇOĞLU

Dr. İsmail SAVAŞ

Dr. Ünal ŞAHİN

Dr. Nazan ŞEN

Dr. Abdurrahman ŞENYİĞİT

Dr. Betül TAŞPINAR

Dr. Turgut TEKE

Dr. Salih TOPÇU

Dr. Gaye ULUBAY

Dr. Ahmet URSAVAŞ

Dr. İrfan YALÇINKAYA

Dr. Erkan YILDIRIM

Dr. Hüseyin YILDIRIM

Dr. Hasan YÜKSEL

AKCİĞER SAĞLIĞI VE YOĞUN BAKIM DERNEĞİ

İlkiz Sokak No: 17/5 Sıhhiye,

Çankaya/ANKARA

Tel : +90 312 232 01 26

Faks : +90 312 232 01 26

akcigersagligi@gmail.com

www.asyod.org

Yayın Tarihi

Ocak 2017

Yayın Türü

Yerel Süreli

Dört Ayda Bir Yayınlanır.

ISSN: 2147-5776

İmtiyaz Sahibi

Akciğer Sağlığı ve
Yoğun Bakım Derneği

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü

Akın KAYA

Yazım Kuralları | *Instructions for Authors*

1. Güncel Göğüs Hastalıkları Serisi, Akciğer Sağlığı ve Yoğun Bakım Derneği'nin süreli yayını olarak dört ayda bir yayımlanmaktadır.
2. Derginin yayın dili Türkçe'dir. Türk Dil Kurumu'nun Türkçe sözlüğü veya www.tdk.gov.tr adresi esas alınmalıdır.
3. Derginin amacı göğüs hastalıkları, yoğun bakım ve allerjik solunum hastalıklarına ait güncel bilgileri, tanı ve tedavi ile ilgili prensipleri aktarmak; hekimlere bu alandaki yenilikleri izleyebilme ve bilgilerini tazeleme imkanı sağlamaktır. Yazılarda konuyla ilgili küresel bilgi birikimi ve özellikle son 3 yılın önemli literatür verileri eksiksiz olarak aktarılmalıdır. Konuyla ilgili ulusal verileri de mutlaka içermelidir.
4. Dergide yayınlanacak yazılar, konusunda uzman kişilerden konuk editör tarafından sadece davet yoluyla kabul edilir. Dergiye gönderilen yazılar editörler tarafından gözden geçirilir. Yazılar aşağıdaki kurallara uygun olarak yazılmalıdır.
5. Türkçe ve İngilizce özet mutlaka 250 kelimedenden kısa hazırlanmalıdır. NLM MESH terimleri (<http://www.nlm.nih.gov/mesh/MBrowser.html> adresinde bulunabilir) ile uyumlu 3 tane anahtar kelime bölümlü özeti altında verilmelidir.
6. Makalenin ana başlığını bold ve büyük harf yazınız. Birinci alt başlığı bold stilde, ilk harf büyük, diğerleri küçük olarak yazınız. İkinci alt başlığı sadece ilk harfi büyük diğerleri tamamı küçük ve sonuna ":" ile belirtiniz. Üçüncü alt başlığı italik sadece ilk harfi büyük diğerleri tamamı küçük ve sonuna ":" ile bitiriniz.
7. Kaynakların doğruluğundan yazar(lar) sorumludur. Kaynaklar yazıda geçiş sırasına göre yazılmalı ve metin içinde uygun yerde parantez içinde belirtilmelidir. Referanslar metin içinde kullanış sırasıyla numaralanarak dizilmelidir. Metin içinde referans "(1)" şeklinde düz yazı karakteri ile işaretlenmelidir. İki'den fazla referans varsa bu durum "(1-4)" olarak belirtilmelidir. Kaynaklarda belirtilen dergi isimlerinde Index Medicus'a uygun kısaltmalar yapılmalıdır (Br J Radiol, Clin Radiol, J Comput Assist Tomogr, Padiatr Radiol, Radiol Clin North Am) gibi. Kaynak yazımında altı veya daha az yazar varsa bütün isimler belirtilmeli

ve aşağıdaki örnekteki gibi düzenlenmelidir. Altıdan fazla yazarın bulunduğu kaynaklarda ilk üç isimden sonra "et al." kullanılabilir.

Örnek:

Dergi: Wedzicha JA, Hurst JR, Shure D, Fedullo PF. Chronic obstructive pulmonary disease exacerbation and risk of pulmonary embolism. Thorax 2007; 62: 103-4.

Bir kitapta alıntı yapıldığında aşağıdaki örnek bilgiler ve düzen kullanılmalıdır.

Kitap: Gibson GJ. Lung volumes and elasticity. In: Hughes JMB, Pride NB (eds). Lung Function Tests; Physiological Principles and Clinical Applications. London: WB Saunders, 1999: 45-56.

TeK yazarlı kitap: Cohn PF. Silent myocardial ischemia and infarction. 3rd ed. New York: Marcel Dekker; 1993.

8. Şekil ve resimler, hasta, doktor, kurum isimleri görülmeyecek şekilde hazırlanmalıdır. Metinden ayrı olarak, metin içinde geçiş sırasına göre numaralanarak verilir. Başlık ve alt yazılar ayrı bir sayfada sunulur. Kullanılan kısaltmalar alt kısımda alfabetik sıra ile mutlaka açıklanmalıdır. Metin, tablo ve şekillerde kullanılan ondalık sayılar nokta ile ayrılmalıdır. Özellikle tablolar metni açıklayıcı ve kolay anlaşılır hale getirme amacı ile hazırlanmalı ve metnin tekrarı olmamalıdır.
9. Makalelerin bilimsel, etik ve hukuki sorumluluğu yazarına ait olacaktır. Makalede kullanacağınız orijinal bilgilerin kaynaklarını mutlaka belirtmeniz ve makalede kullandığınız resim, şekil vb. materyalin kullanımı için yasal izinleri almanız gerekmektedir.
10. Yazılar konuk editöre e-mail ile veya aşağıdaki adrese posta ile gönderilir.

İletişim

AKCİĞER SAĞLIĞI ve YOĞUN BAKIM DERNEĞİ

İlkiz Sokak No: 17/5 Sıhhiye, Çankaya/ANKARA

Telefon: +90 312 232 01 26 • Faks: +90 312 232 01 26

E-Posta: akcigersagligi@gmail.com

Web Adresi: www.akcigersagligi.org

Grafik-Tasarım
Cihat ÖZÖNAL
maccihat@yahoo.com

Baskı
Başak Matbaacılık
Anadolu Bulvarı Meka Plaza No: 5/15
Gimat – Yenimahalle / ANKARA
Tel: +90 312 397 16 17

Editörlerden | *From the Editors*

Editör / Editor

Prof. Dr. Mehmet KARADAĞ

Birçok hastalığın önlenabilir nedenleri arasında yer alan ve erken ölümlere neden olan tütün kullanımı, günümüzde küresel bir salgın olma özelliğini artırarak devam ettirmektedir. Dünyada her yıl 5.5 trilyon adet sigara üretilmektedir. Bugün dünyada 1.1 ile 1.3 milyar kişi sigara veya diğer tütün ürünlerini kullanmaktadır. Bu sayı, 15 yaş üstü dünya nüfusunun üçte birine denk gelmektedir ve bunun 2025 yılında 1.6 milyara, 2030 yılında ise 2 milyara ulaşması beklenmektedir.

Dünyada tütün kontrolüne yönelik ilk uluslararası anlaşma olan, tütünden doğacak zararlara karşı, toplum sağlığını korumak amacıyla geliştirilen ve uygulanan stratejilerden oluşan, Tütün Kontrolü Çerçeve Sözleşmesinin ülkemizdeki tüm hekimler tarafından anlaşılmasına ve desteklenmesine ihtiyaç vardır.

Bu sayımızda tütün mücadelesinde gerekli olan tüm bilgiler konsantre bir şekilde, konusunda deneyimli bilim insanları tarafından güncel literatür ışığında derlendi. Bu sayımızın başta Göğüs Hastalıkları uzmanlarımız olmak üzere, Aile Hekimlerimiz ve tütün mücadelesine gönül veren tüm hekimlerimiz için pratik bir başvuru kaynağı özelliği kazandığını gururla belirtmek istiyorum.

Ülkemizde halk sağlığına önemli bir katkı sağlayacağını düşündüğümüz bu eserin hazırlanmasında emeği geçen, başta ASYOD yönetim kurulu başkanı Prof. Dr. Akın KAYA, sayı editörlerimiz Doç. Dr. Ayşegül KARALEZLİ ve Prof. Dr. Esra UZASLAN, Güncel Göğüs Hastalıkları Serisi Editör yardımcılarımız Doç. Dr. M. Emin AKKOYUNLU ve Doç. Dr. Savaş ÖZSU olmak üzere tüm bilim insanlarına çok teşekkür ediyorum.

Konuk Editörler / Guest Editors

Doç. Dr. Ayşegül KARALEZLİ, Prof. Dr. Esra UZASLAN

Tütün ve ürünlerinin tüketimi, dünyada erken ortaya çıkan hastalık ve ölümlerin önde gelen, önlenabilir nedenidir. Dünya Sağlık Örgütüne göre tütün salgını bugüne kadar dünyanın karşılaştığı en önemli toplum sağlığı tehditlerinden biridir. Tütün bağımlılığının diğer kronik hastalıklar gibi tanı konulması ve tedavi edilmesi gerektiği kanıtlanmıştır. Toplum sağlığını koruma boyutunda tütün ile mücadelede görev almanın yanı sıra, günlük hekimlik pratiğinde sigara içen olgulara sigaranın bırakılması konusunda tedavi edici yaklaşım iyi klinik uygulamanın temel özelliklerinden biri kabul edilmektedir.

Ulusal Tütün Kontrol Programımızın amaçlarının biri de gençlerin tütün ürünleri kullanmaya başlamasını önleme amaçlı projeler ve eğitimler gerçekleştirmektir. Ergenlik döneminde başlayan tütün tüketimi kısa bir süre içinde kronik tüketici olmaya ve tütün bağımlılığına dönüşmektedir. MPOWER stratejileri toplumun her katmanında tütünle savaşta önemli katkılar sağlamaktadır. Ülkemizde 1990'ların başında kurulmaya başlayan ve son 15 yılda sayısı giderek artan sigara bırakma poliklinikleri ve merkezleri (SBM) ulusal tütün mücadelemizin önemli aşamalarını oluşturmuşlardır. SBM'lerde farmakolojik tedavilerle birlikte bilişsel/davranışçı tedavi yöntemleri kullanılarak sigara içenlerin tütün ve tütün ürünleri kullanımından vazgeçmesine destek olunur. Tütün mücadelesinde tütün maddesinin ve nikotin bağımlılığının özelliklerini bilmek ve uygun tedavi yaklaşımları önemlidir. Güncel Göğüs Hastalıkları Tütün Kontrolü Sayısında, ülkemizde tütün kontrolünde büyük emeği olan değerli bilim insanlarının bir bölümü tarafından tütün kontrolünün ana bileşenleri, sigara içen olgulara yaklaşım ve tedavi yöntemleri güncel bilgiler ışığında ele alındı.

Kitabın oluşumuna katkı sağlayan bütün yazarlarımız ile birlikte, kitabın Güncel Göğüs Hastalıkları Kitapları Serisinde yer almasına karar vererek Ulusal Tütün Kontrolü Mücadelesine destek veren ASYOD Yönetim Kurullarına, kitabın oluşturulması ve yazımının her aşamasında büyük desteğini gördüğümüz Güncel Göğüs Hastalıkları Serisi Editörü Prof. Dr. Mehmet KARADAĞ'a ve editör yardımcılarını Doç. Dr. M. Emin AKKOYUNLU ve Doç. Dr. Savaş ÖZSU'ya teşekkür ederiz.

İçindekiler | Contents

Tütün Kontrolü Çerçeve Sözleşmesi ve Türkiye: Bir Başarı Örneği • Dr. Nazmi BİLİR	7
<i>Framework Convention on Tobacco Control and Turkey: An Example of Success</i>	
Tütün Kontrolü ve Dünya Sağlık Örgütü Önerileri (MPOWER 2015) • Dr. Osman ÖRSEL	13
<i>Tobacco Control and World Health Organization Recommendations (MPOWER 2015)</i>	
Tütün Bitkisi ve Farmakolojik Özellikleri; Gerçekten Şeytan Otu Mu? • Dr. Aygül GÜZEL	22
<i>Tobacco Plant and Pharmacological Properties; Is it Really Devil Weed?</i>	
Tütün Ürünleri • Dr. Zeynep ATAM TAŞDEMİR	27
<i>Tobacco Products</i>	
E-Sigara: Kırk Katır Mı, Kırk Satır Mı? • Dr. Tevfik ÖZLÜ	32
<i>Electronic Cigarette</i>	
Nikotin Sizi Nasıl Esir Alıyor? Tütün Bağımlılığının Nörobiyolojisi • Dr. Mehmet Atilla UYSAL	37
<i>How Does Nicotine Take You Captive? Neurobiology of Tobacco Addiction</i>	
Tütün Mü? Sağlık Mı? Tütünün İnsan Vücuduna Zararlı Etkileri • Dr. Sema CANBAKAN	44
<i>Tobacco or Health? Harmful Effects of Tobacco on the Human Body</i>	
Pasif İçicilik • Dr. Emine ARGÜDER	56
<i>Passive Smoking</i>	
Tütünün Çevresel Zararları: Sadece İnsana Mı Zarar Veriyor? • Dr. Elif Yılmazel UÇAR	69
<i>Environmental Damages of Tobacco: Only Human Being Damage?</i>	
Sigara Bırakma Poliklinikleri Nasıl Olmalı? Standartlar • Dr. Ayşegül KARALEZLİ	73
<i>How Should Smoking Cessation Polyclinics? Standards</i>	
Nikotin Bağımlılığının Klinik Değerlendirilmesi • Dr. Leyla SAĞLAM	78
<i>Clinical Evaluation of Nicotine Dependence</i>	
Tütün Bağımlılığı ve Tedavisinde Hekim Sorumluluğu ve 5A 5R Yaklaşımı Dr. Gülin ERKMEN YILDIRIM	90
<i>Responsibility of Physician on Tobacco Addiction and Treatment 5A 5R Approach</i>	
Tütün Bağımlılığında Bilişsel-Davranışçı Tedavi Yöntemleri • Dr. Tijen ŞENGEZER	97
<i>Cognitive-Behavioral Therapy Methods in Tobacco Addiction</i>	
Sigara Bırakmada Farmakolojik Tedavi: Nikotin Replasman Tedavileri Dr. Abdurrahman ABAKAY, Dr. Recep IŞIK	104
<i>Pharmacological Therapy in Smoking Cessation: Nicotine Replacement Therapies</i>	
Sigara Bırakmada Farmakolojik Tedavi: Bupropion • Dr. Habibe HEZER	108
<i>Pharmacological Treatment In Smoking Cessation: Bupropion</i>	
Sigara Bırakmada Farmakolojik Tedavi: Vareniklin • Dr. Esra UZASLAN	114
<i>Pharmacological Treatment in Smoking Cessation: Varenicline</i>	
Sigara Bırakmada Diğer Farmakolojik Tedaviler ve Gelişmekte Olanlar/Nikotin Aşısı Dr. Banu SALEPÇİ	118
<i>Other Pharmacological and Developing Treatments in Smoking Cessation/Nicotine Vaccines</i>	
Gençlik ve Sigara Bırakma Tedavileri • Dr. Ayşegül KARALEZLİ	128
<i>Youth and Smoking Cessation Treatments</i>	
Gebelik ve Postpartum Dönemde Sigara Bırakma • Dr. Hatice KILIÇ	136
<i>Smoking Cessation During the Pregnancy and Postnatal Period</i>	
Diğer Özel Durumlarda Sigara Bırakma Tedavileri • Dr. Funda ÖZTUNA	146
<i>In Other Special Situations Smoking Cessation Treatments</i>	
Sigara Bırakma: Nüks ve Tedavisi • Dr. Zeynep Ayfer AYTEMUR	152
<i>Smoking Cessation: Relapse and Therapy</i>	

Yazarlar | Authors

Doç. Dr. Abdurrahman ABAKAY

Dicle Üniversitesi Tıp Fakültesi,
Göğüs Hastalıkları Anabilim Dalı, Diyarbakır

Doç. Dr. Emine ARGÜDER

Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Tıp Fakültesi,
Göğüs Hastalıkları Anabilim Dalı, Ankara

Prof. Dr. Zeynep Ayfer AYTEMUR

İnönü Üniversitesi Tıp Fakültesi,
Göğüs Hastalıkları Anabilim Dalı, Malatya

Prof. Dr. Nazmi BİLİR

Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi,
Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Emekli Öğretim Üyesi, Ankara

Doç. Dr. Sema CANBAKAN

Ankara Atatürk Göğüs Hastalıkları ve Göğüs Cerrahisi
Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Ankara

Uzm. Dr. Gülin ERKMEN YILDIRIM

Türkiye Yüksek İhtisas Eğitim ve Araştırma Hastanesi,
Göğüs Hastalıkları Kliniği, Ankara

Yrd. Doç. Dr. Aygül GÜZEL

Ondokuz Mayıs Üniversitesi Tıp Fakültesi,
Göğüs Hastalıkları Anabilim Dalı, Samsun

Uzm. Dr. Habibe HEZER

Ankara Atatürk Eğitim ve Araştırma Hastanesi,
Göğüs Hastalıkları Kliniği, Ankara

Prof. Dr. Recep IŞIK

Dicle Üniversitesi Tıp Fakültesi,
Göğüs Hastalıkları Anabilim Dalı, Diyarbakır

Doç. Dr. Ayşegül KARALEZLİ

Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Tıp Fakültesi,
Göğüs Hastalıkları Anabilim Dalı, Ankara

Doç. Dr. Hatice KILIÇ

Ankara Atatürk Eğitim ve Araştırma Hastanesi,
Göğüs Hastalıkları Kliniği, Ankara

Uzm. Dr. Osman ÖRSEL

Ankara Atatürk Göğüs Hastalıkları ve Göğüs Cerrahisi
Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Ankara

Prof. Dr. Tevfik ÖZLÜ

Karadeniz Teknik Üniversitesi Tıp Fakültesi,
Göğüs Hastalıkları Anabilim Dalı, Trabzon

Prof. Dr. Funda ÖZTUNA

Karadeniz Teknik Üniversitesi Tıp Fakültesi,
Göğüs Hastalıkları Anabilim Dalı, Trabzon

Prof. Dr. Leyla SAĞLAM

Atatürk Üniversitesi Tıp Fakültesi,
Göğüs Hastalıkları Anabilim Dalı, Erzurum

Doç. Dr. Banu SALEPÇİ

Dr. Lütfi Kırdar Eğitim ve Araştırma Hastanesi, İstanbul

Uzm. Dr. Tijen ŞENGEZER

Numune Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Sıhhiye Semt
Polikliniği, Aile Hekimliği ve Sigara Bırakma Merkezi, Ankara

Uzm. Dr. Zeynep ATAM TAŞDEMİR

Bağcılar Eğitim ve Araştırma Hastanesi,
Göğüs Hastalıkları Kliniği, İstanbul

Doç. Dr. Elif Yılmazel UÇAR

Atatürk Üniversitesi Tıp Fakültesi,
Göğüs Hastalıkları Anabilim Dalı, Erzurum

Doç. Dr. Mehmet Atilla UYSAL

Yedikule Göğüs Hastalıkları ve Göğüs Cerrahisi Eğitim ve
Araştırma Hastanesi, İstanbul

Prof. Dr. Esra UZASLAN

Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi,
Göğüs Hastalıkları Anabilim Dalı, Bursa